

Leraar: een kleurrijk beroep

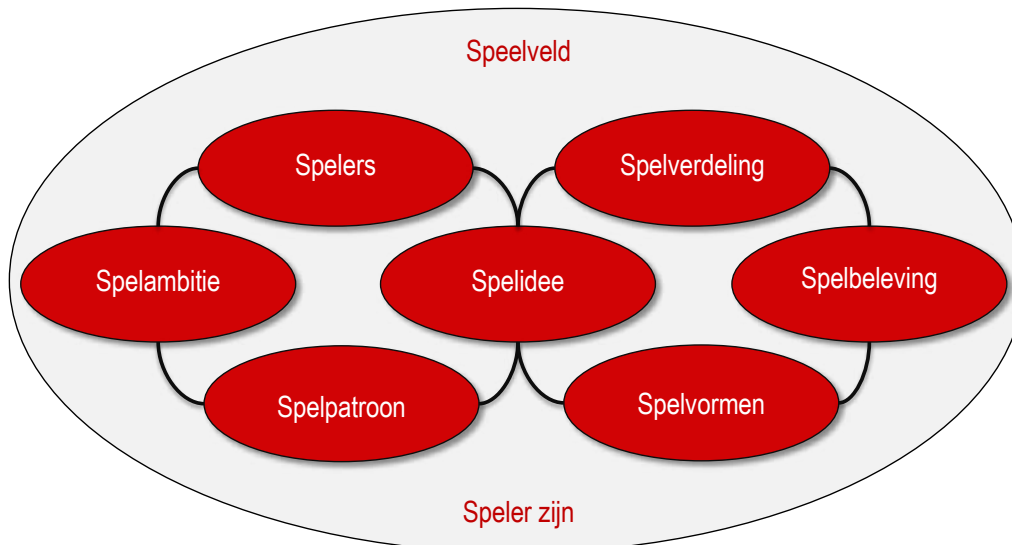

Gedeeld leiderschap: Samenspelen in verandering

Masterclass Jaap Boonstra - 16 januari 2020

1

Spelmodel voor verandering

2

3

Spelen

- Het spel is vrij-willig
- Spelen gaat met plezier
- Meeslepend en spannend
- Gevoel van vrijheid
- Oefening en leren
- Geen duidelijk extern doel
- Niet echt, niet het gewone leven
- Begrenzing in tijd en plaats

Speelse
houding

4

Acuut maatschappelijk probleem

- 30.000 kinderen en jongeren overgewicht (23%)
- Vooral arme gezinnen met laag opgeleide ouders
- Turkse en Marokkaanse gezinnen
- Lichamelijke en psychosociale gezondheid
- Hoge maatschappelijke kosten

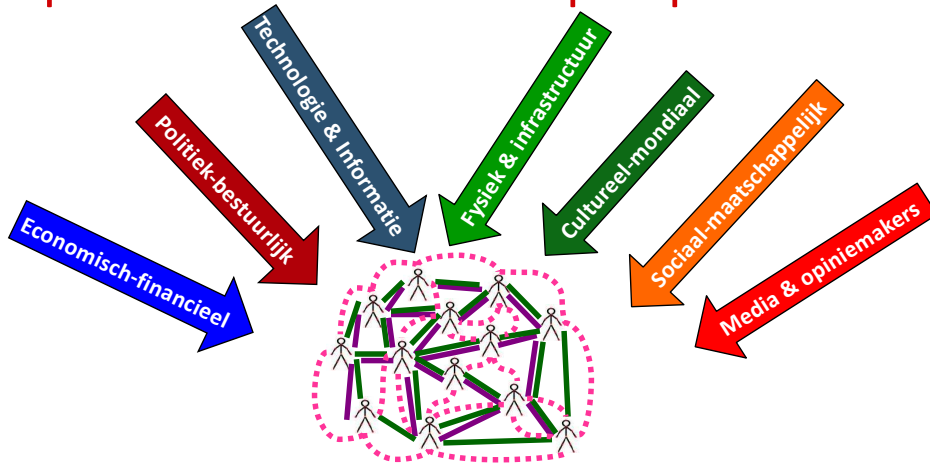
Morbide obesitas = kindermishandeling

5

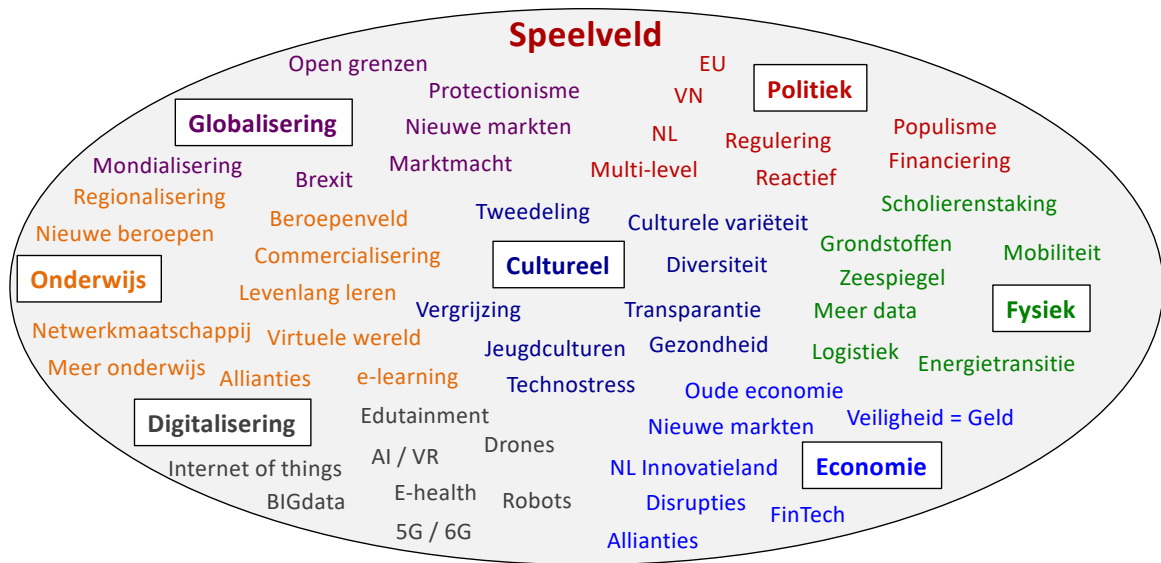
6

Speelveld: contextuele perspectieven

7

Dynamisch speelveld onderwijs

8

J+

Leraar in Amsterdam
een kleurrijk beroep

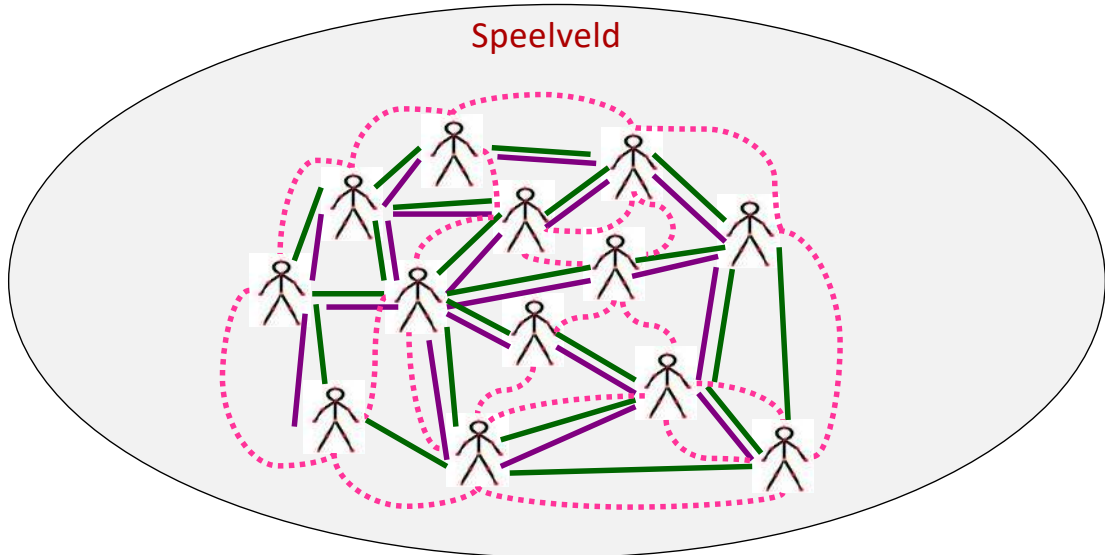
9

J+

Leraar in Amsterdam
een kleurrijk beroep

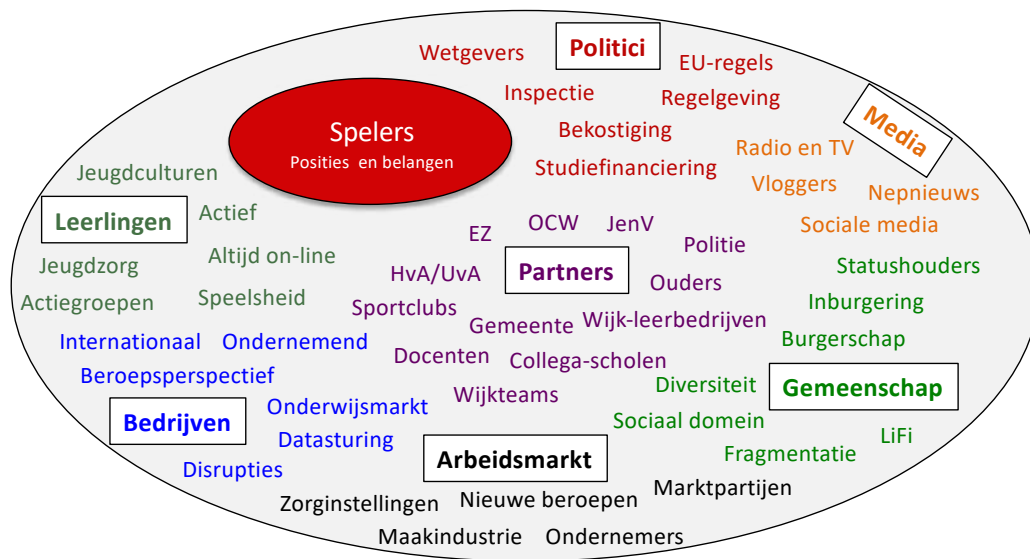
10

Speelveld en samenspel

11

Externe spelers onderwijs

12

Dynamische en onvoorspelbare wereld

Geordende wereld	Complex maar te begrijpen	Dynamisch en te duiden	Ongeordende wereld
	Eenvoudig en voorspelbaar	Chaotisch en onvoorspelbaar	

Gebaseerd op Snowden & Boone, 2009

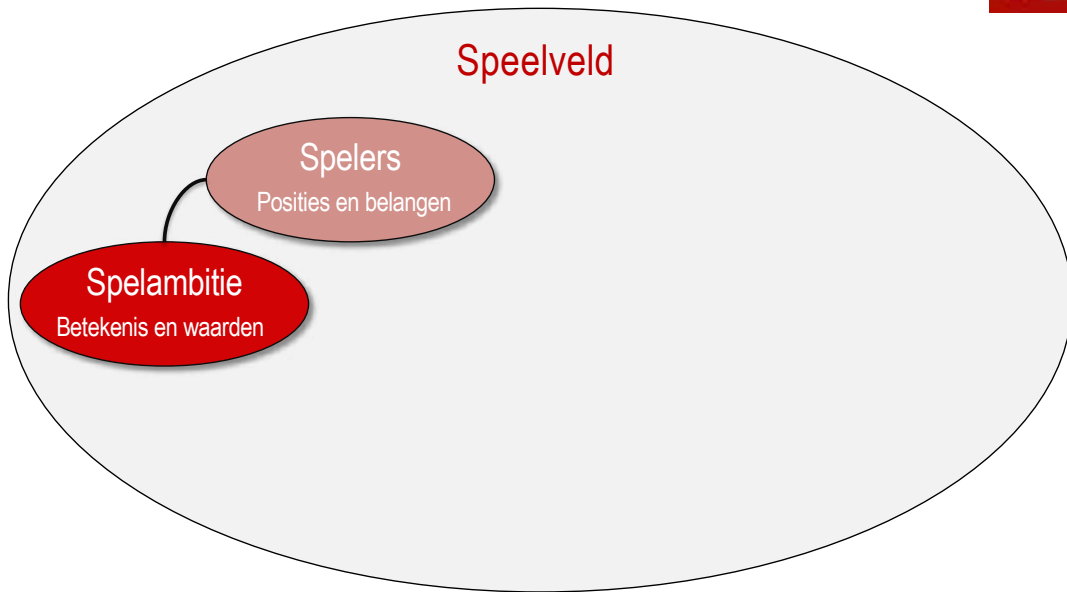
13

Dynamische en onvoorspelbare wereld

Geordende wereld	Complex maar te begrijpen Veranderingen over tijd en plaats Analyseren van causale relaties Scenario-planning "Next practices" Diagnosticeren – beoordelen – reageren	Dynamisch en te duiden Dynamiek waarnemen en duiden Werkelijkheidsbeelden creëren Experimenteren en leren Ervaringen verzilveren Experimenteren – reflecteren – leren	Ongeordende wereld
	Eenvoudig en voorspelbaar Stabiliteit in bekende omgeving Oorzaak – Gevolg achterhalen Protocollen en standaarden "Best practices" Analyseren – categoriseren – reageren	Chaotisch en onvoorspelbaar Onbekende omgeving Situatie interpreteren en acteren Samen optrekken en uitproberen Rakelingen koesteren Acteren – stabiliseren – aanpassen	

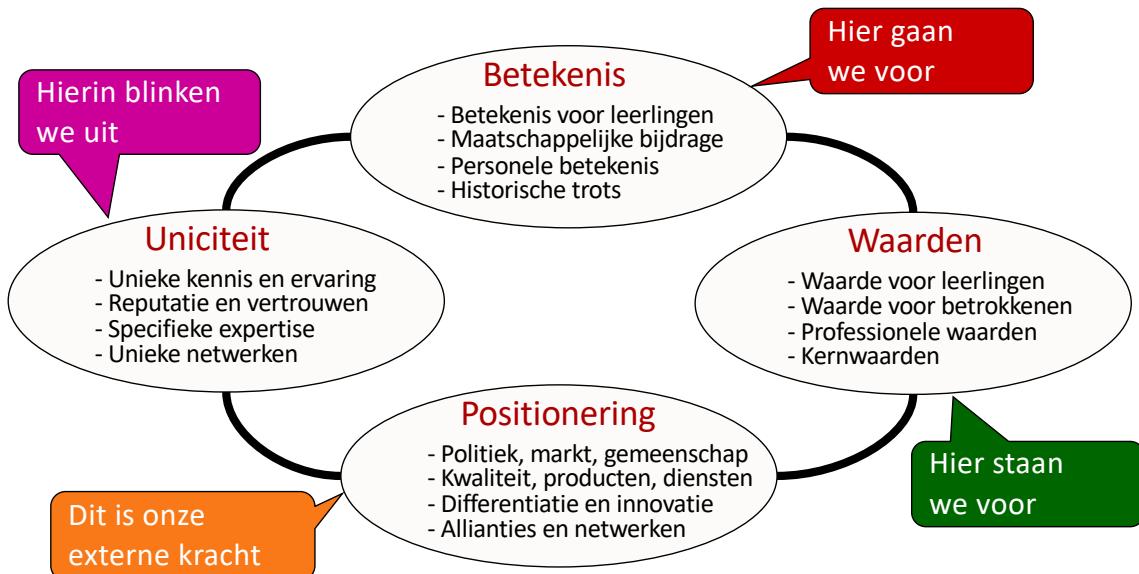
Gebaseerd op Snowden & Boone, 2009

14

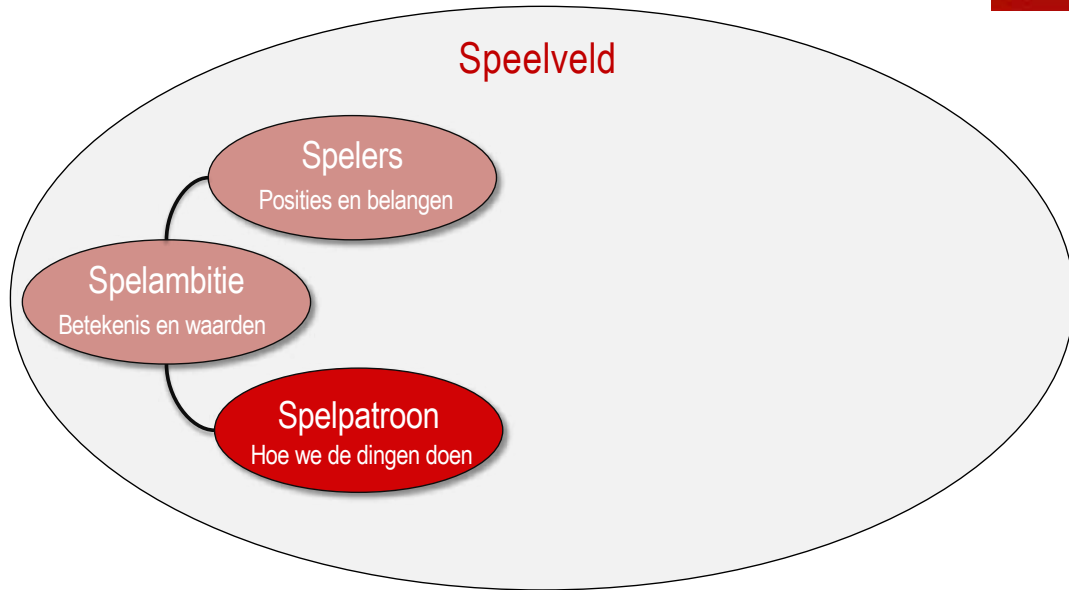
15

Spelambitie

16

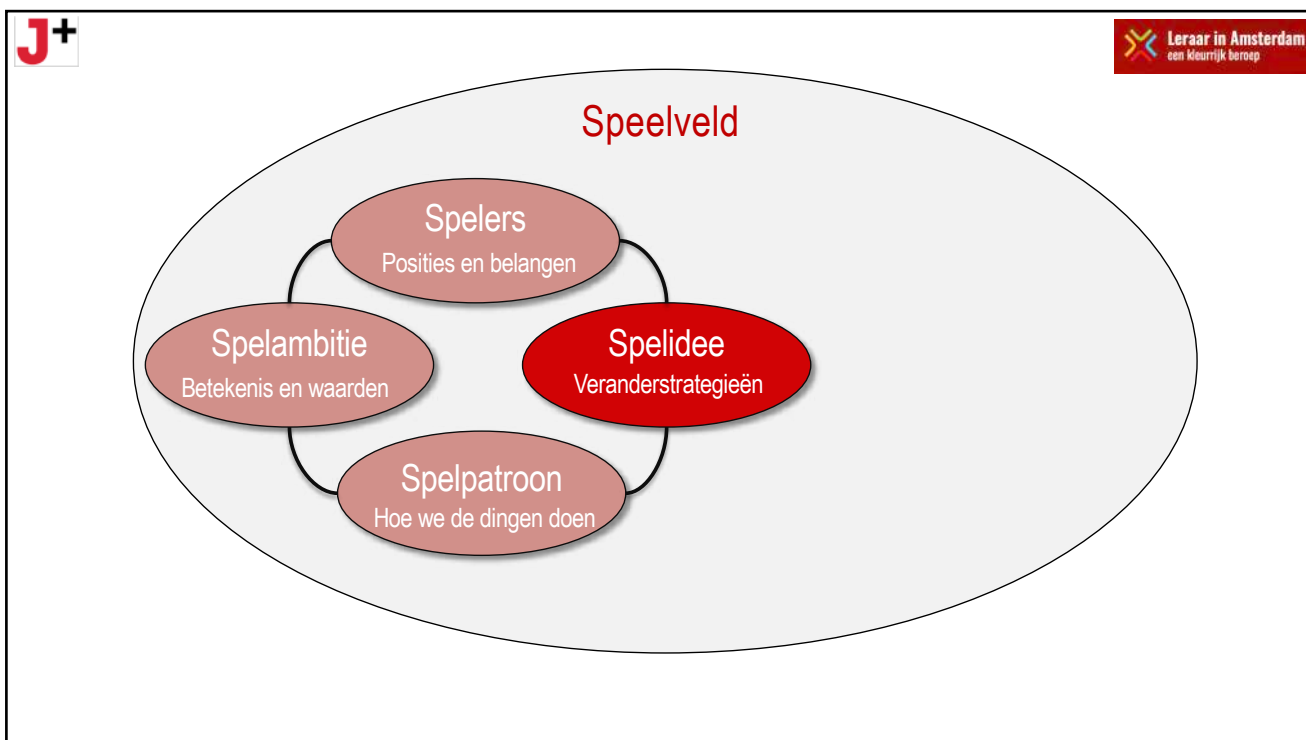
Culture
eats
Strategy
for breakfast

Spelambitie en spelpatroon

Metaforen voor verandering

21

J+

Leraar in Amsterdam
een kleurrijk beroep

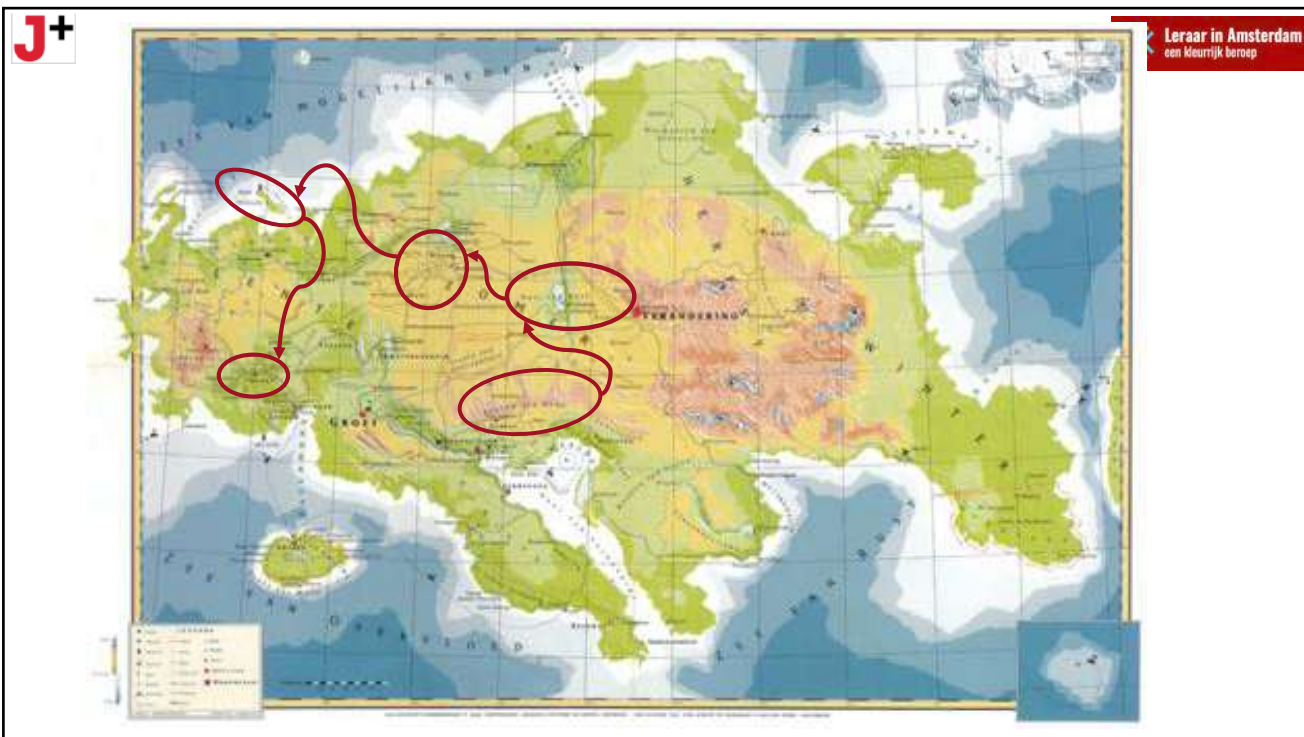
Veranderideeën gedeeld leiderschap

- Hoe maken we het beroep van leraar aantrekkelijk

- Vernieuwde VMBO opleiding
- Samenwerken aan vernieuwing
- Vakoverstijgende projectweek
- Keuzewerktijd en rol docenten
- Nut van expertrollen in de school
- Naleven van professioneel statuut
- Cultuur bij gedeeld leiderschap

22

23

J+

Leraar in Amsterdam
een kleurrijk beroep

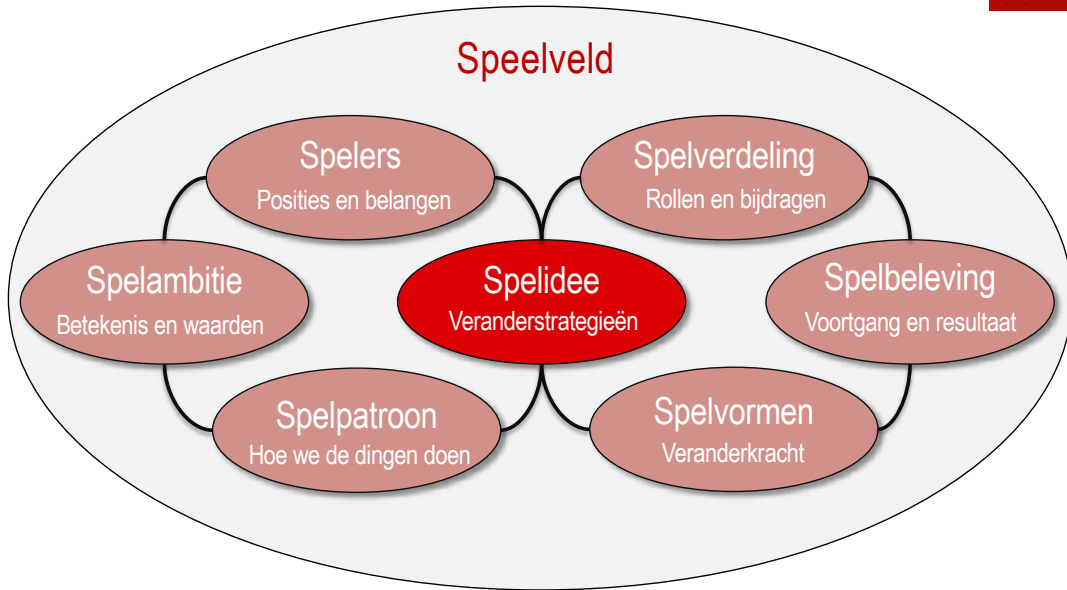
Waar bevindt mijn opleiding zich nu?

Welke bestemming heb ik voor ogen?

Welke tussenstappen zie ik voor me?

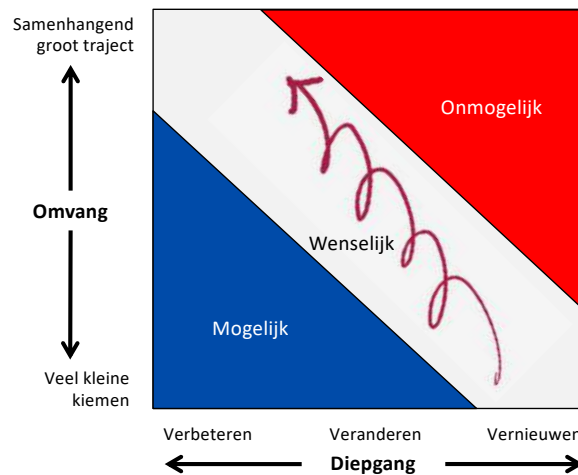
Welke route kunnen we het beste volgen?

24

25

Omvang en diepgang

Gebaseerd op Hans Vermaak, Iedereen Verandert, 2017

26

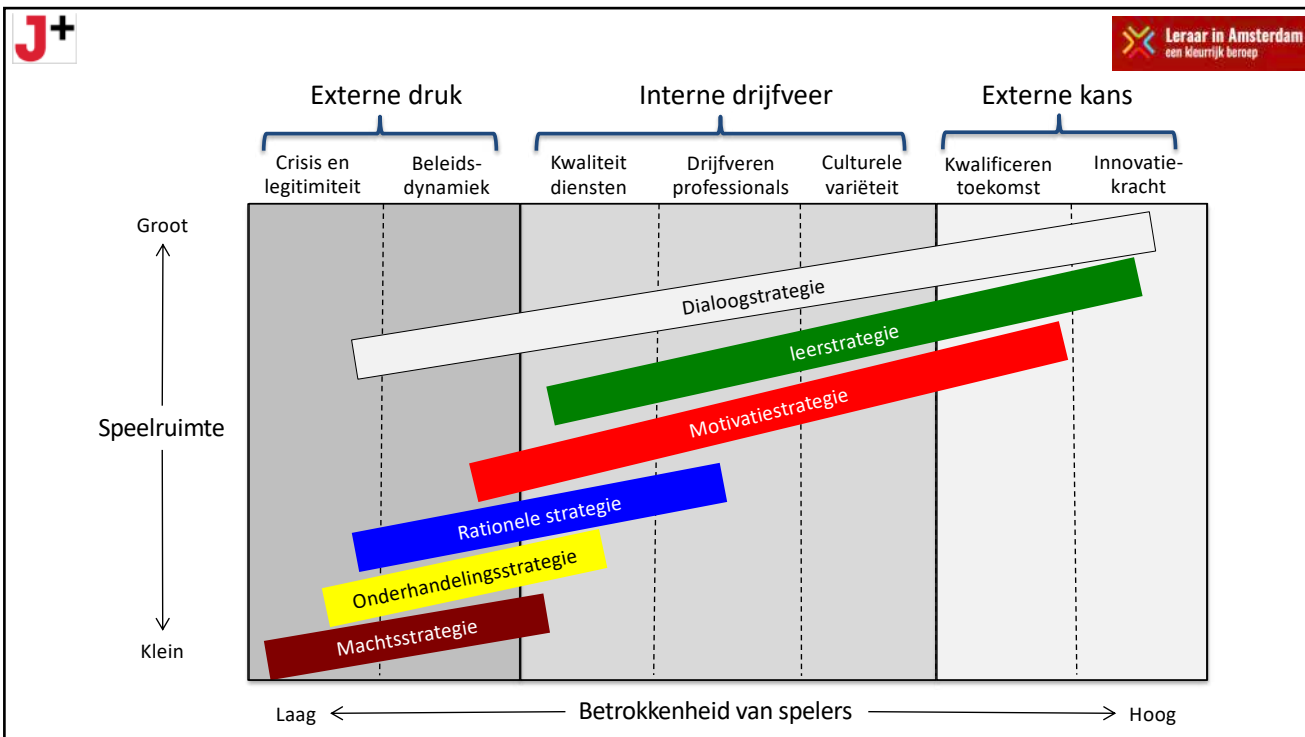
Er is geen beste manier van veranderen

27

Veranderstrategieën kennen

					
Machtsstrategie	Rationele strategie	Onderhandel strategie	Motivatie strategie	Leer strategie	Dialogo strategie
Doordrukken	Doorzetten	Doorgronden	Ontwikkelen	Ondervinden	Ontdekken
Gestuurd door top Doelgericht Positiemacht Rol controllers Lineair proces Macht-dwang Commanderen	Initiatief door top Oplossingsgericht Expertkennis Rol consultants Lineair proces Overreden Overtuigen	Meerdere actoren Resultaatgericht Positionele macht Tijdelijke coalities Iteratief proces Onderhandelen Uitwisselen	Leiders en volgers Transitiegericht Verleidingsmacht Input professionals Iteratief proces Participatie Begeleiden	Actief & reflectief Ambitie gedreven Informele macht Inbreng leraren Circulair proces Actiegericht leren Faciliteren	Interactief Toekomstgericht Visionaire macht Gezamenlijke rol Dynamisch proces Gezamenlijk leren Dialogo

28

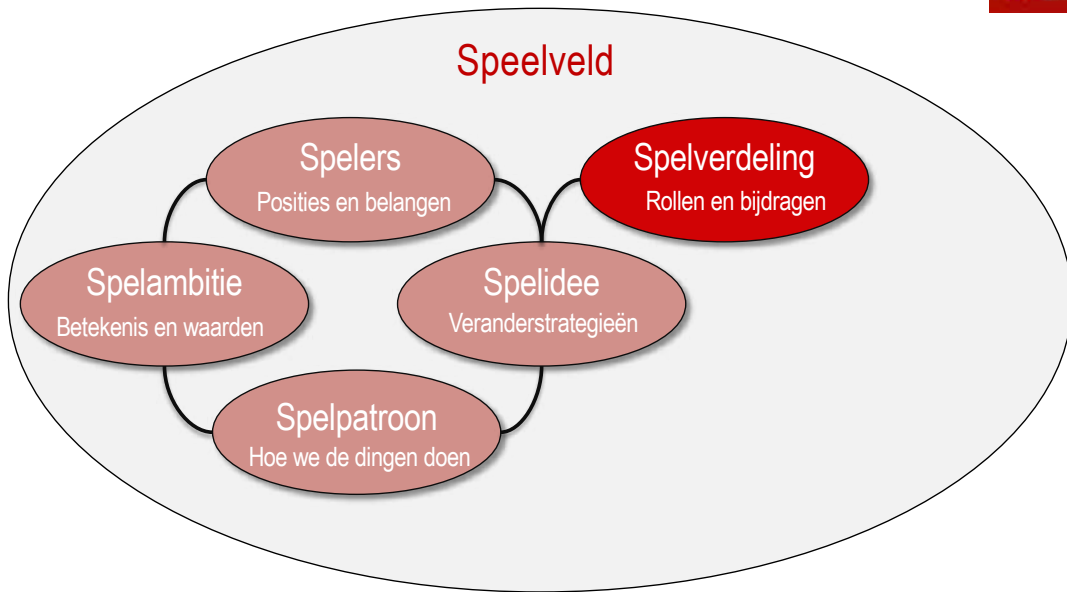
29

J+ Leraar in Amsterdam
een kleurrijk beroep

Veranderstrategieën kennen

Machtsstrategie	Rationele strategie	Onderhandelingsstrategie	Motivatie strategie	Leer strategie	Dialoog strategie
Doordrukken	Doorzetten	Doorgronden	Ontwikkelen	Ondervinden	Ontdekken
Gestuurd door top Doelgericht Positiemacht Rol controllers Lineair proces Macht-dwang Commanderen	Initiatief door top Oplossingsgericht Expertkennis Rol consultants Lineair proces Overreden Overtuigen	Meerdere actoren Resultaatgericht Positionele macht Tijdelijke coalities Iteratief proces Onderhandelen Uitwisselen	Leiders en volgers Transitiegericht Verleidingsmacht Input professionals Iteratief proces Participatie Begeleiden	Actief & reflectief Ambitie gedreven Informele macht Inbreng leraren Circulair proces Actiegericht leren Faciliteren	Interactief Toekomstgericht Visionaire macht Gezamenlijke rol Dynamisch proces Gezamenlijk leren Dialoog

30

31

Verdeling van betrokkenheid en weerstand

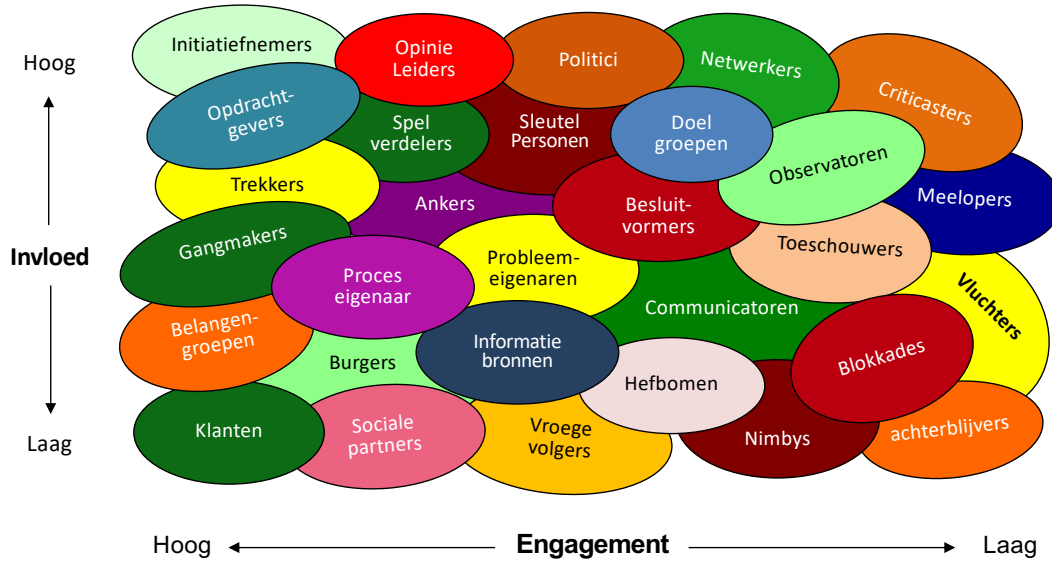
Aantal dat verandering aanvaardt

32

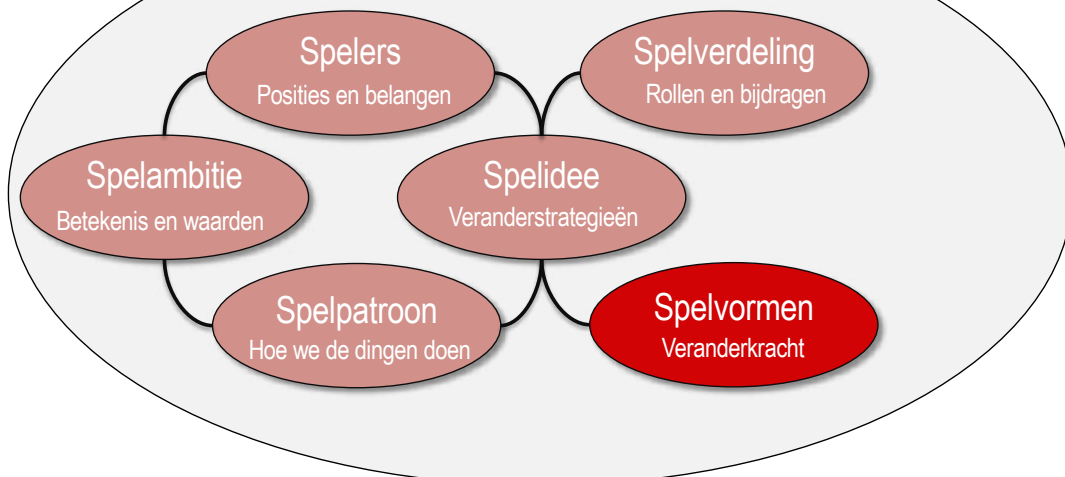

Spelersrollen in verandering

33

Speelveld

34

Spelvormen

Interventies

Spelvormen

~~Interventies~~

Interacties

Spelvormen inzetten

Ingrijpen en
doorpakken

Verbeteren van
systemen

Verschil waarderen
Spanning hanteren

Betekenis geven en
waarden articuleren

Met elkaar en
van elkaar leren

Aan de slag en
aan de praat

37

Spelvormen inzetten

Ingrijpen en doorpakken

- Urgentie articuleren
- Macht en middelen verdelen
- Grenzen stellen
- Diskwalificeren
- Druk uitoefenen
- Loyaliteit afdwingen
- Spelers wisselen
- Mensen uitsluiten
- Dreigen en sanctioneren

Verbeteren van systemen

- Urgentie creëren
- Herstructureren
- Afslanken en uitbesteden
- Bedrijfsprocessen herontwerpen
- Strak organiseren
- Beloningsystemen wijzigen
- Meetsystemen inrichten
- Gedagsregels formuleren

Constructief onderhandelen

- Partijen identificeren
- Belangen inventariseren
- Verschillen waarderen
- Gedeeld belang articuleren
- Oog voor actie en emotie
- Belemmeringen bespreken
- Conflicten mediëren
- Heilige huisjes afbreken
- Prikkelende humor inzetten

Motiveren en inspireren

- Problemen verhelderen
- Toekomst verbeelden
- Betekenis geven
- Veelzijdig communiceren
- Kernwaarden benoemen
- Teams ontwikkelen
- Medezeggenschap betrekken
- Taken en rollen verhelderen
- Loopbaanbeleid ontwikkelen
- Gedrag belonen

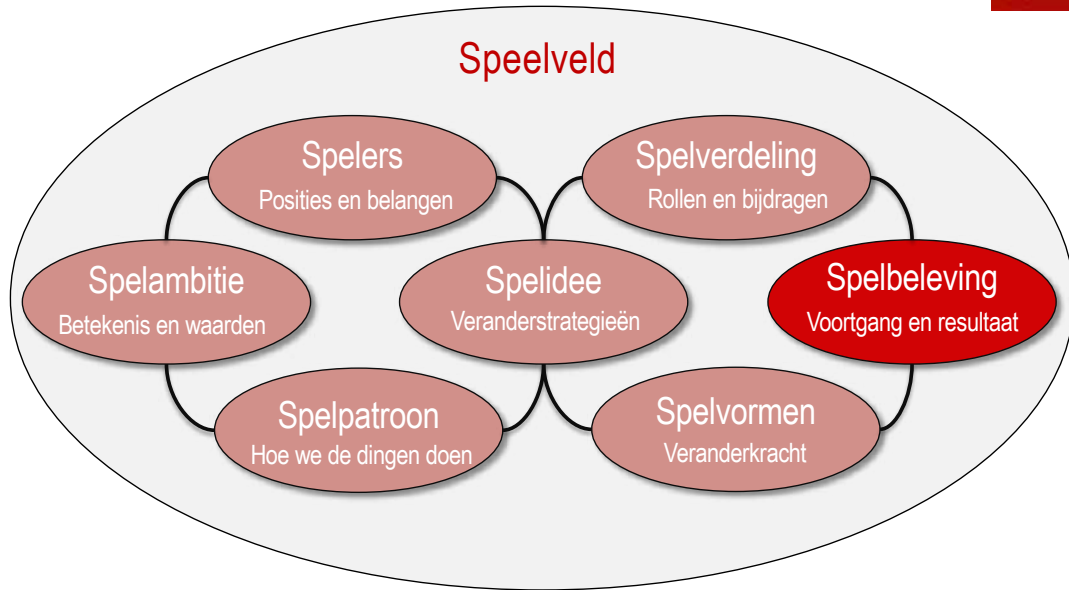
Leren en ontwikkelen

- Leerprocessen inrichten
- Leiderschap ontwikkelen
- Werkateliers aanbieden
- Leergroepen vormen
- Casus adopteren
- Vakkennis waarderen
- Proeftuinen inrichten
- Reflecteren in verandering
- Evalueren en leren
- Leerervaringen verzilveren

Open dialoog

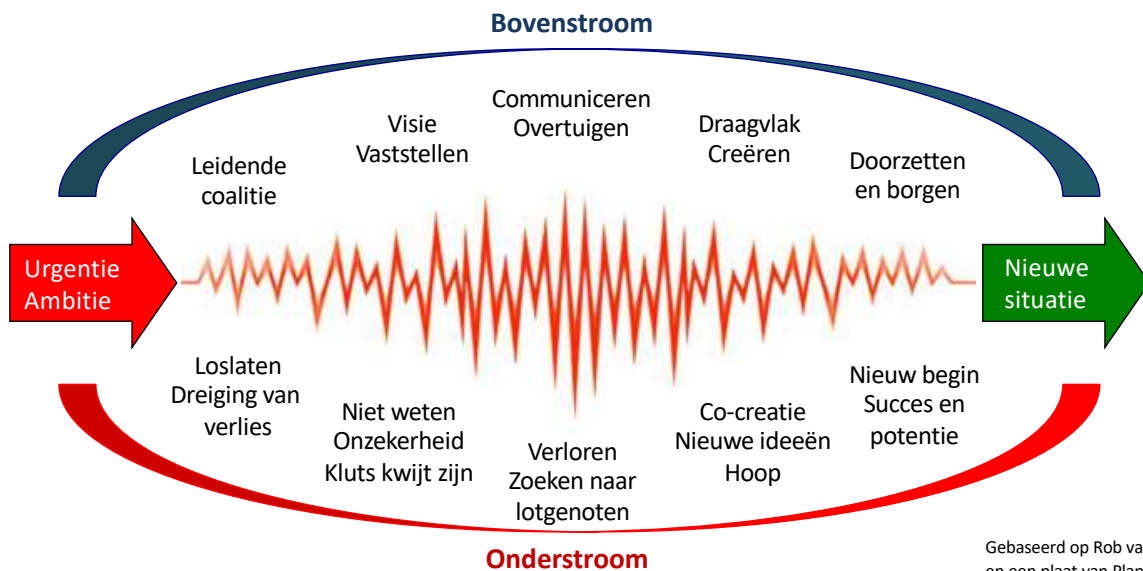
- Waarderend verkennen
- Netwerken mobiliseren
- Verschillen overbruggen
- Onbevangen waarnemen
- Toekomstconferenties opzetten
- Zoekconferenties organiseren
- Experimenteren en uitproberen
- Ervaringen uitwisselen
- Verhalen vertellen
- Successen delen

38

39

Bovenstroom en onderstroom

Gebaseerd op Rob van Es, 2014
en een plaat van Plan B

40

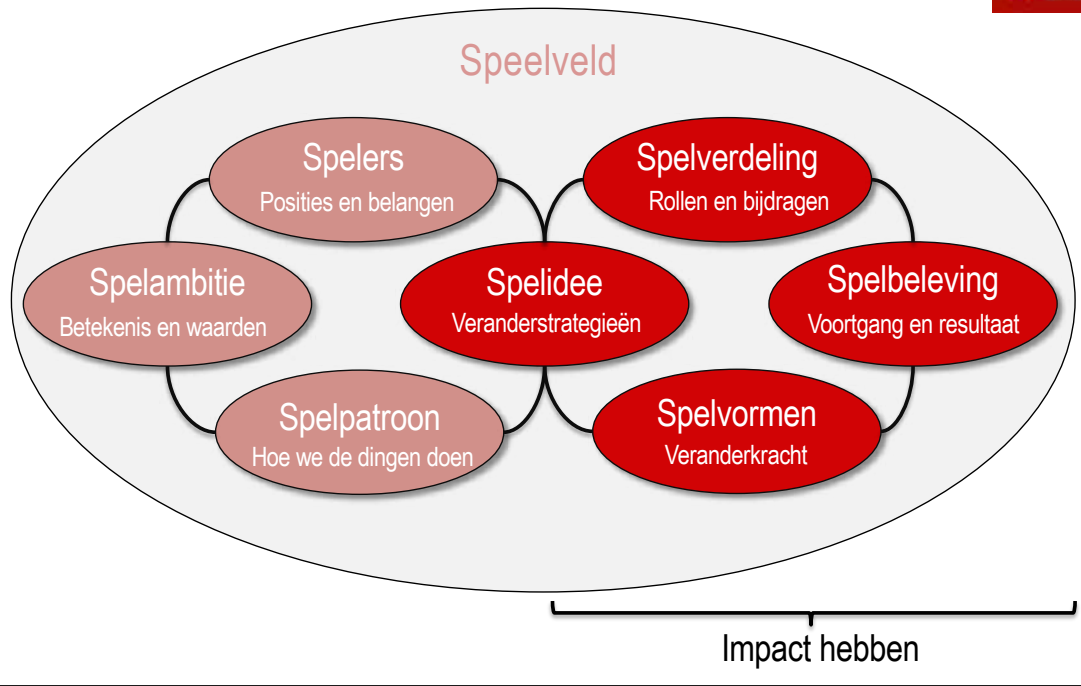
41

Lessen Onderwijsgroep Tilburg

- Begin klein - stapje voor stapje verder
- Experimenteer, reflecteer, pas toe en leer
- Faciliteer en daag teams uit elkaar te bezoeken
- Bouw aan eigenaarschap in de teams
- Samenspel leerkrachten, leidinggevenden en bestuurders
- Bestuur en managers cruciale supporters
- Durf als bestuur jezelf ter discussie te stellen
- Voort-durend proces met oog op lange termijn
- Resultaten delen en succes vieren

42

45

46

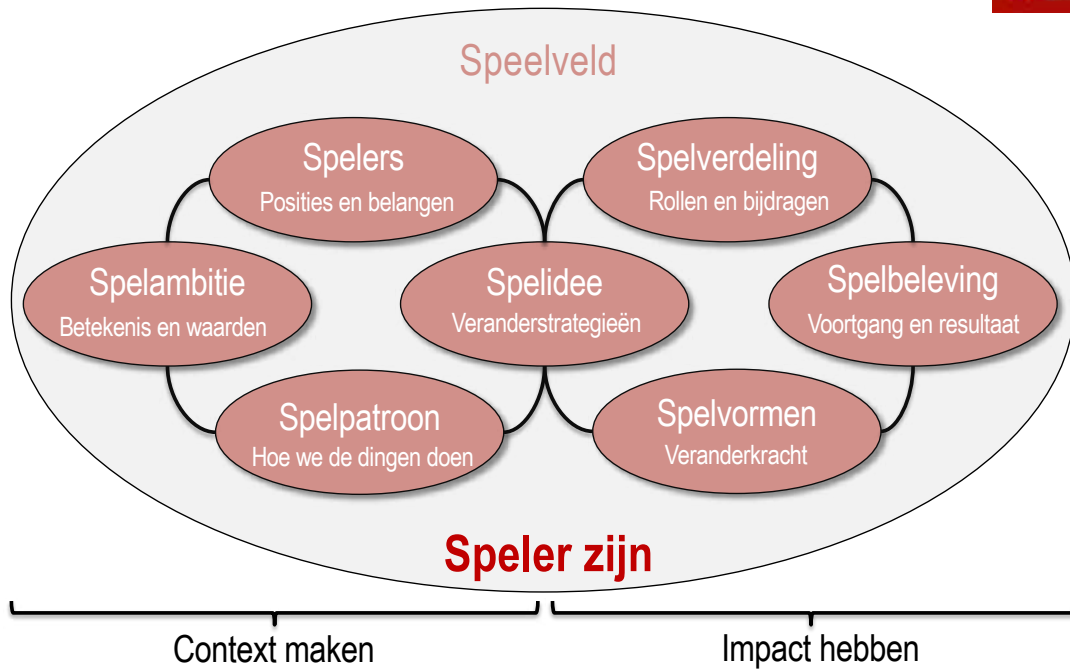
47

48

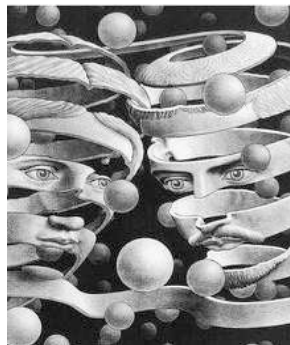
51

Identiteit, betrokkenheid, betekenis

Identiteit

Exploreren eigen biografie
Fascinaties en inspiraties?
Begrip van eigen waarden
Wat is mijn kracht?

Betrokkenheid

Creëren van een rijk beeld
Betrokken en met aandacht
Waardeer culturele waarden
Met wie verbind ik me?

Betekenis

Beschouwend en verbindend
Sterke sociale antenne
Welke betekenis heb ik?
Waar aan draag ik bij?

52

55

56

57

*To us, art is an adventure
into the unknown world,
which can only be explored
by those willing to take the risks*

Barnett Newman, 1943

58